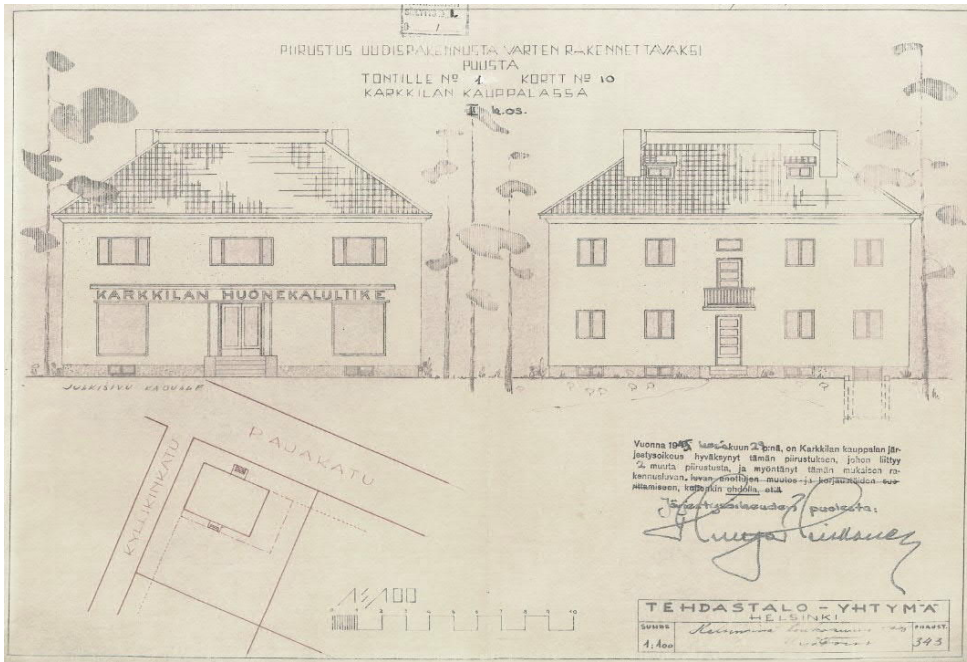

Kuusilinnan huonekaluliike

Kauppiaas Pauli Kuusilinna rakennutti tontille asuin- ja liikerakennuksen. Talon suunnitteli ja toimitti Tehdastalo Oy, ulkoseinät ja välipohjat tehtiin tehtaalla esivalmistamistuista puu-elementeistä. Rakennusmestari Antti Lehtelä toimi vastaavana työjohtajana.

Rajakadun varteen 1940-luvun lopulla rakennettu Kuusilinnan aumakattoinen on selvitysalueen harvoja asuin- ja liikerakennuksia.

Osoitteessa Rajakatu 28 sijaitsevan Kuusilinnan asuin- ja liikerakennuksen on suunnitellut Yrjö Forss Tehdastalo-yhtymän

Kuusilinnan ilmeeltään lähes alkuperäisenä säilynyt rakennus on hyvin tunnusomainen Rajakadun katukuvassa. Kuva vuodelta 2020.

Rajakadun leipomo

Mikkelistä kotoisin olleet Väinö ja Martta Heinonen rakensivat 1941 paikkeilla asuintalon Rajakatu 4:än. 1950-luvun alussa he perustivat kotileipomon taloon tehtyyn laajennukseen. Leipomon yhteydessä oli myös kauppa. Vuonna 1962 leipomon myytiin Aimoille, joilla oli myös toinen myymälä yhdyskunnan (Yhdyspankin) talossa ja vuonna 1966 leipomo siirtyi Matti Laaksolle, joka oli aloittanut uransa Aimson leipomon oppipoikana. 1970-luvulla leipomon tilat alkoivat käydä ahtaiksi ja uusi leipomo rakennettiin Rajakadun vastakkaiselle puolelle. Vanha leipomorakennus on nykyään asutokäytössä, ja piharakennuksessa toimii valokuvausliike.

Uudempi leipomorakennus myytiin leipomon lakkauttamisen jälkeen Helsingiläisen Hankintatukku -liikkeelle. Hankintatukku on myöhemmin laajentanut toimintaansa viereiseen uudis-rakennukseen sekä Käsityöläisenkadun varressa sijainneeseen autoilija Voitto Juutilan entiseen autohalliin.

(Lähde Henna Mitrunen, haastattelu ja artikkeli Karkkilan kotiseutuyhdistyksen lehdessä nro 21/2009.)

Ylemmässä kuvassa Heinosten vuonna 1941 rakentama ja 1950-luvulla leipomokasi laajentama rakennus. Oikealla näkyy Tuen kaupan kulma. Lähde Karkkilan kotiseutuyhdistyksen lehti nro 21/2009. Alemmassa kuvassa rakennus tänä päivänä.

Äyrästien eteläpuolella toimi ainakin vielä 1960-luvulla kauppapuutarha. Puutarhaa piti 1940-luvulla puutarhuri L. Eriksson (rakennuslupahakemus 1.4.1946). Nykyään paikalla on rivitalokortteli.

Joessa, entisellä myllyn paikalla näkyy Nahkionkosken eli Massakosken vuonna 1924 valmistunut voimala. Sen on omistanut Kymi-Strömberg ja sittemmin 1989 perustettu Nahkionkosken Voimalaitos Ky, jonka toiminta vuonna 2009 lakkasi.

Massakoskella on tiettävästi aikanaan ollut myös tanssilava.

Äyrästien kauppapuutarhan aluetta rajaa kuusialta. Ote Allan Riikosen ilmakuvasta vuodelta 1962.

Ennen voimalaitosta Massakoskella toimi Wattolan puuhiomo.

Ruukilla oli valtava metsäomaisuus, jonka hyödyntämiseksi Wolter Ramsay perusti vuonna 1894 Nahkion kosken partaalle Wattolan eli Massakosken puuhiomon. Hiomon tuotanto kaupattiin pääasiassa Venäjän paperitehtaille. Lupaavasta alusta huolimatta puuhiomon toiminta jäi melko vaatimattomaksi. Siellä oli parisenkymmentä työntekijää, joista kolmannes oli naisia. Puuhiomon toiminta loppui vuonna 1922. Kuva <https://www.karkkila.fi/ruukkimuseo/historiikki.html>

Massakosken voimalaitos tänä päivänä. (Tämän selvityksen ulkopuolelle jäävää rakennusta ei ole tarkemmin inventoitu)

Alueella on aikanaan ollut Tiilitehdas josta Kannaksen Tiilitehtaanpuisto sai vuoden 1934 kaavassa nimensä. 1960-luvulla tehdas sijaitsi nykyisen Helsingintien pohjoisreunassa nykyisen Mäntylänselän kohdalla. Karkkilan jälleerakennuskaudella rakennettujen pientalojen kattoiilet olivat tiettävästi pääosin juuri tältä omalta tehtaalta. Ote vuoden 1961 ilmakuvasta. Maanmittauslaitos.

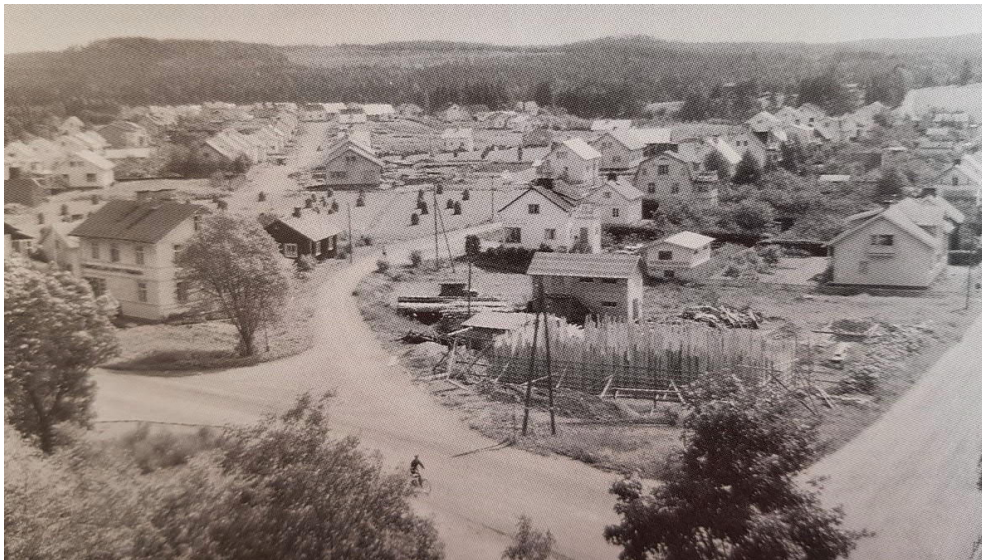
Edustalla Kannaksen alueen 1930-40-lukujen asutusta. Huvilakadun ja Rajakadun välinen alue on vielä viljeltyä peltoa. Taustalla näkyy Korven alue, joka sekin oli tuolloin vielä pääosin viljely- ja metsämaana. Kuvan vasemmassa alareunassa Vihdintien varressa on vuonna 1932 valmistunut työväentalo. Postikortti 1950-luvulta/ Karkkilan museo.

Ote vuoden 1961 ilmakuva. Närön lato on edelleen paikallaan. Rakentaminen sen viereiselle peltoalueelle käynnistyi jo seuraavana vuonna. Käsityöläisenkadun eteläreunan talot, kuten myös Lehtolankadun länsireunalla nykyisellä teollisuustontilla sijainneet pientalot, on myöhemmin purettu. Äyrästien eteläreunassa Massakosken voimalaitoksen läheisyydessä on kaupapuutarha. Selvitysalueen raja on merkitty valkoisella pisteviivalla. (Maanmittauslaitos)

Taustalla näkyviä Korven , Kannaksen ja Massakosken alueita leimaa asemakaavan jäsentämä säännönmukainen kaupunkirakenne ja yhtenäinen vaaleiden satulakattoisten rakennusten muovaama kaupunkikuva. Säteittäisesti ryhmitetyt kadut ohjaavat liikennettä kaupungin keskustaa kohden. Allan Riikosen ilmakuva vuodelta 1962.

1950-luvulla otettu valokuva Helsingintien, Huvilakadun ja Vihdintien risteyksestä itään. Kohtisuoraan edessä näkyvällä Huvilakadulla muodostavat vaaleat, tyypiltään toistuvat, satulakattoiset jälleenrakennuskauden talot yhtenäistä katukuvaa, kun taas siitä seuraavalla 1930-luvulla rakentuneella Suorakadulla ovat rakennukset kooltaan ja kattomuodoltaan selvästi vaihtelevampia. Kuvan keskellä näkyy niittyalue, jossa heinä on korjattu seipäille kuivumaan. Puistoksi kaavoitetulla kolmionmuotoisella alueella kasvaa nykyään koivuja. Edustalla rakennetaan Kansantaloa. Kuva kirjasta Karkkilan historia. Karkkilan museo.

3.6 Täydennysrakentaminen 1960– ja 1970-luvuilla

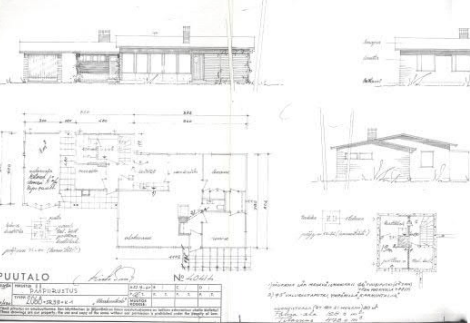
Aikajana 1960-1979	
1961	Hyvinkään- Högfors radalla lopetetaan henkilöliikenne
1967	Hyvinkään- Högfors radalla lopetetaan tavaraliikenne
1969	Kunta ja kauppala yhdistyvät
1964-1970	Asemakaavamuutoksien mahdollistetaan rivitalorakentaminen korttelissa 2, Jokiäyrään puistossa korttelissa 29 sekä korttelissa 28.

Kannaksen alueen 1960– ja 1970-lukujen täydennysrakentaminen kohdistui erityisesti Suorakadun ja Huvilakadun välisen korttelin 14 itäosaan, joka siihen saakka oli säilynyt rakentamattomana peltoalueena. Paikalla ollut Närön lato purettiin uudisrakentamisen alta.

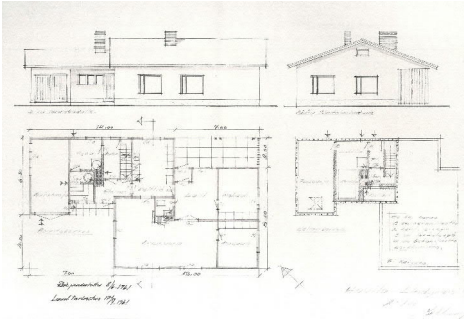
Tälle alueelle rakennettiin yksikerroksisia varustettuja aikaudelleen tyypillisiä pientaloja. Osa näistä oli talotehtaiden tyyppitaloja, osa rakennusmestarien suunnitteleimia. Puuverhouksen ohella yleistyi julkisivumateriaalina punainen, keltainen tai kirjava tiili. Kadun suuntaan avautuviin asuinrakennuksiin integroidut autotallit ajoteineen muodostavat uuden katukuvassa korostuvan elementin. 1–kerroksiset rakennukset levittyivät alueen vanhempia rakennuksia laajemmin tontille muodostaen muuri- maista rakennetta. Uutta ilmettä loi myös yleistynyt tasakatto, johon usein liittyi korkea korostuva räystäslinja.

Oman linjakkaan kokonaisuuden muodostaa Huvilakadun länsipäähän puiston reunaan vuonna 1964 valmistunut Puutalo Oy:n viiden kytkeytyneen 1-kerroksisen tyyppitalon rakennusryhmä. Rakennusluvan hakijoina, ja oletettavasti myös ensimmäisinä asukkaina, olivat sosiaalipäällikkö Erkki Mattsson, piirtäjä Into Laitio, piirtäjä Yrjö Linguan, kirjanpitäjä Nils Karlsson ja tekniikko Kalevi Aavakungas. Puutalo Oy:n talotehtaalla tyyppitaloina esivalmistetut talot pystytti Rakennusliike Oskari Virtanen.

Suorakadun kaakkoispäähän, maisemassa komeasti sijoittuvalle jokitöyräälle rakennettiin 1960-luvulla kaksi matalaa rivitaloa. Äyrästien eteläreunaan, entiselle kauppapuutarhan tontille valmistui vuonna 1971 1–kerroksinen pohjaltaan porrastuva rivitalo.

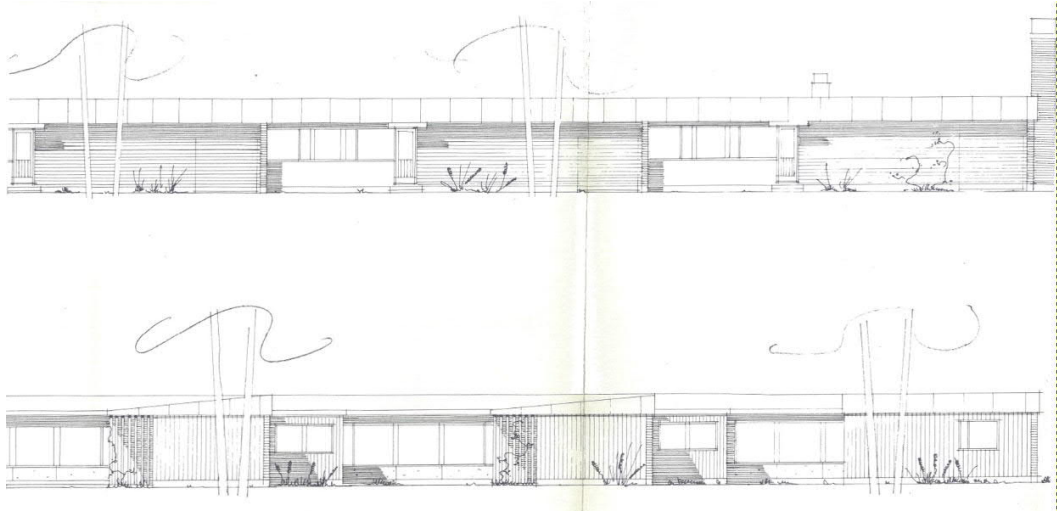

Leipuri Gösta Suomisen Huvilakadulle vuonna 1967 rakennuttama talo on Puutalo Oy:n tyyppitalo Markuntalo, 1967.

1962 valmistunut, maataloustekniikko Mauno Lindgrenin Suorakatu 9 talon suunnitteli rakennusmestari Into Kunnas. Talo muistuttaa paljon Puutalo Oy:n tyyppitaloja.

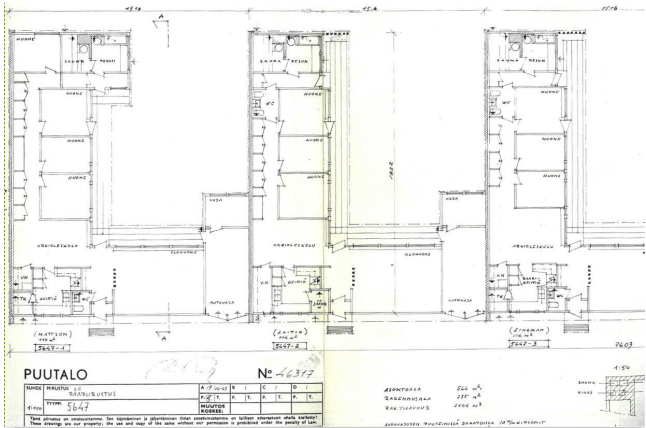

Ote Huvilakatu 33-37 pääpiirustuksista.

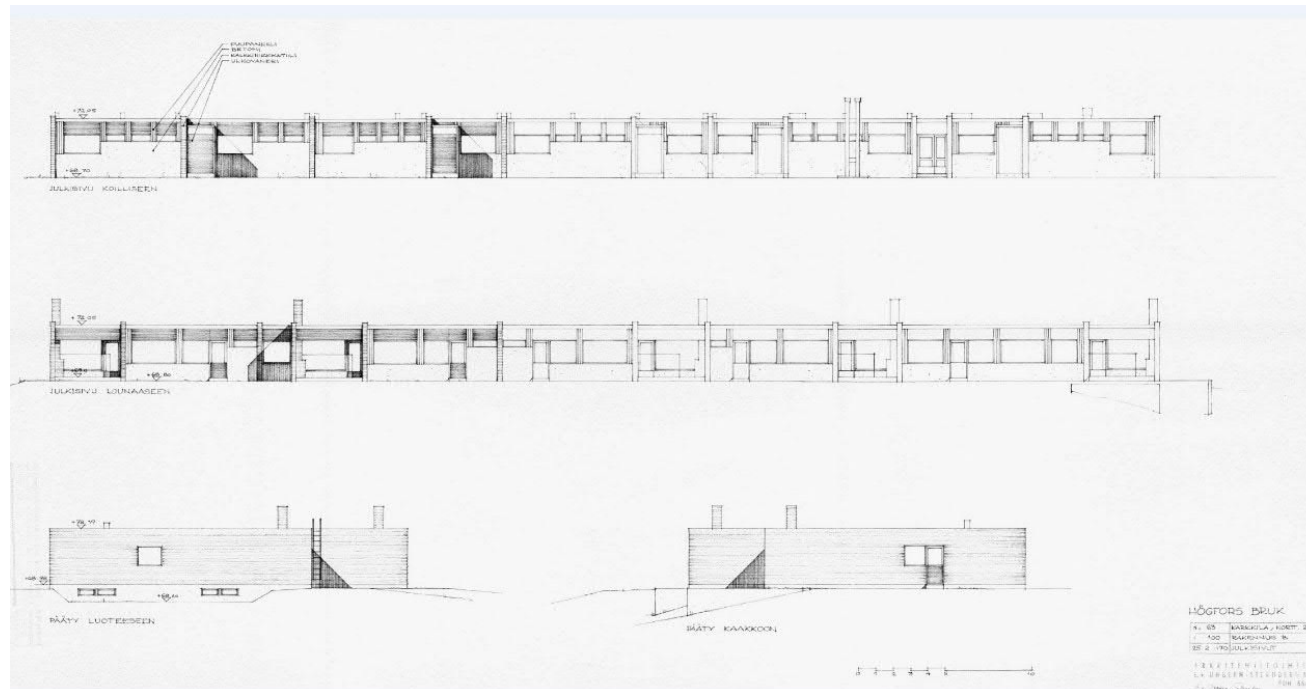
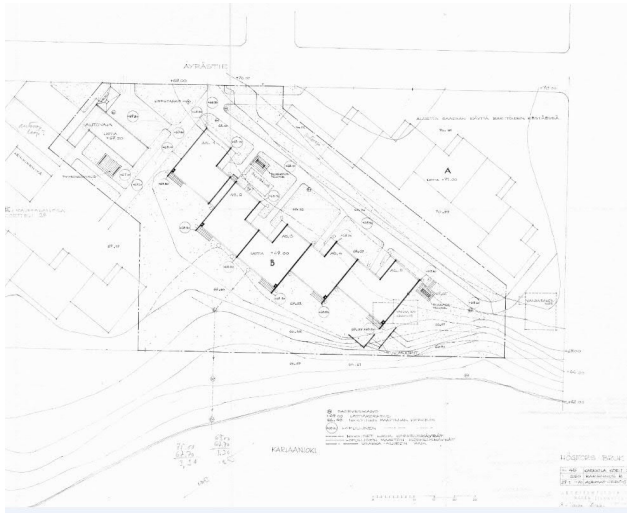
Huvilakatu 33-37:ssä on Puutalon tyyppitaloista koostuva, vuonna 1964 valmistunut viiden asunnon rivitalomainen kokonaisuus. Pohjaltaan L= muotoisia asuntoja erottavat julkisivusta ulkonevat punatiiliset palomuurit. Myös autotallit on integroitu rakennusmassaan. Kadun puoleisessa julkisivussa on valkoinen limilautavuoraus ja ikkunaan liittyy nauhamaista ilmettä korostavat pystypaneelivuorat tehostepinnat. Ulko-oven edustalla on pieni lippa-katos. Kattona on loiva pihalle kallistuva pulpettikatto, johon liittyy kadun puolella korkea levyverhoiltu otsapinta. Horisontaaliselle jäsentelylle antaa vastapainoa rakennuksen itäpäädyssä kohoava lämpökeskuksen punatiilinen savupiippu. Punatiliiverhoiluun itäpäätyyn liittyy pihaa rajaava tiilimuuri.

Suorakadun päähän jyrkästi nousevalle jokitörmälle rakennettiin vuonna 1966 kaksi 1-kerroksista pulpettikattoista rivitaloa.

Kantolankatu 10:n tasakattoinen tiili-verhoiltu pientalo on hyvin säilyttänyt aikakaudelleen tyypilliset pelkistetyt piirteensä.

Äyrästien eteläreunan kortteliin 28 valmistui vuonna 1971 porrastuvasta rakennusmas-
sasta muodostuva, alkujaan tasakattoinen rivitalo. Talon suunnitteli arkkitehti Erich von
Ungern- Sternberg, joka myös laati alueen 1970 vahvistuneen asemakaavamuutoksen.
Asuntoja erottavat julkisivusta ulkonevat palomuurit muodostavat julkisivuaiheen. Ikku-
nat on ryhmitelty nauha- ja kenttämäisiksi kokonaisuuksiksi. Japanilaisvaikuteista il-
mettä luo julkisivujen harmaa ja valkoinen pääsävy, sekä punainen ja musta tehostesävy.
Rakennuksiin myöhemmin tehdyt pulpettikatot ovat muuttaneet alkuperäistä ilmettä.

3.7 Täydennysrakentaminen 1980-luvulla ja sen jälkeen

Aikajana 1980-luvun jälkeen

1986 Kortteleita 3,4,65, 7,9 ja 30 koskeva Lastenpuiston asemakaavamuutos vahvistetaan. Uusi kaava mahdollistaa kerrostalo, liike- ja teollisuusrakentamista alueella.

1987 Korttelin 28 asemakaavamuutos vahvistetaan.

2012 Korvenkadun kaaren sisäosia koskeva asemakaavamuutos vahvistetaan ja korttelialueet suojellaan aluemerkinnoin.

Kannaksen alueen 1980-luvun ja sen jälkeinen täydennysrakentaminen 1980-luvulla ja sen jälkeen pohjautuu kaavamuutoksiin, jotka ovat mahdollistaneet aiempaa tehokkaampaa rakentamista.

Alueen pohjoisosaan, Rajakadun pohjoispuolelle ja Käskyöläisenkadun varteen on vuonna 1986 vahvistettu asemakaavamuutos, joka on mahdollistanut kerrostalojen rakentamisen alueelle. Osa alueesta on toteutunut, mutta osa on vielä toteutumatta. Uusi kerros- ja rivitalorakentaminen poikkeaa mittakaavaltaan ja ilmeeltään vanhasta rakenteesta.

Äyrästien eteläpuoliseen kortteliin 28 laadittu 1987 vahvistettu asemakaavamuutos mahdollisti alueen täydennysrakentamisen rivitaloilla.

Äyrästie 6 1980-luvun rivitalo.

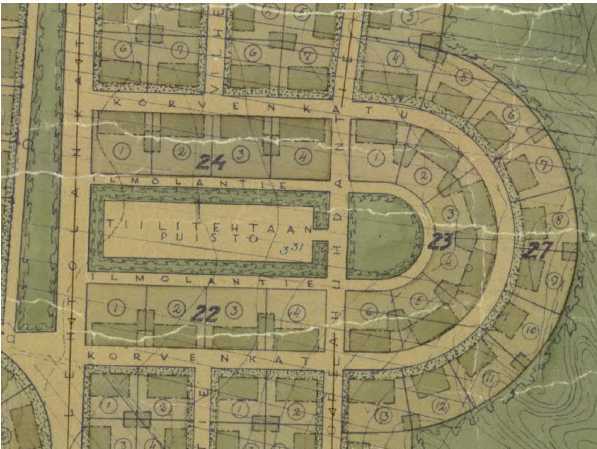
Käsiyöläisenkadun eteläreunaan 1980-luvulla rakennetut kaksi kolmikerroksista kerrostaloa poikkeavat mittakaavaltaan ja tyypiltään alueen vanhasta rakennuskannasta..

Rajakatu 11-13 kaksikerroksinen rivitalo rakennettiin 2010-luvulla.

3.8 Pihat ja puutarhat

Alueen pientalojen pihat ovat yleensä hyvin säilyttäneet perinteisen vehreän ja puutarhamaisena hoidetun ilmeensä. Pihoja rajaavat edelleen leikatut pensasaidat, yleensä orapihlaja-aidat, jotka kesäaikaan paljolti peittävät näkymiä pihoihin. Osaa pihoista, mm Suorakadun varressa rajaavat peittävät tiheät kuusaidat. Rakenteellisia aitoja ei alueella ole. Alueelle tunnusomaisia ovat pensasaitojen lisäksi myös useimmissa pihoissa säilyneet kauniit vanhat omenapuut. Näitä on toisinaan yksittäisinä puina, mutta useinmiten pihaa jäsentävinä suurimpina ryhminä. Lisäksi on pihapuina yleisimmin koivuja ja kuusia, mutta myös mm. katajia ja tuomea. Pihoihin ja katukuvaan tuo vehreyttä myös perinteiset syreenit, erilaiset marjapensaat ja perennat. Varsinaisten puutarhaviljelmien määrä on vähentynyt ja osassa pihoja nämä ovat korvaantunut leikatuilla nurmialueilla. Liikennealueet pihoissa ovat yleensä säilyneet sorapintaisina ja kooltaan rajattuina. Alueelle vieraita kovapintaisia päällysteitä ei juurikaan esiinny.

Vuoden 1953 ilmakuvasta ilmenee miten Korvenkadun ruotsalaistalon pihapiireineen istutettiin täsmällistä ja säännönmukaista jäsentelyä noudattaen. Rakentamisen yhteydessä kauppala istutti pihojen ympärille pensasaidat. Sotien aiheuttamasta elintarvikepulasta johtuen pyrittiin piha-alueiden viljelyä maksimoimaan. Rakennukset sijoitettiin asemakaavasta poiketen vinosti katuun nähden. Tällainen uudenlainen avoin korttelirakenne luo paremmin yksityisyyttä tiiviissä rakenteessa. Lisäksi vinottaisella sijoittelulla rakennuksista avautuu pitkiä näkymiä naapurirakennusten ohi ja katutila säilyy valoisana. Tiilitehtaanpuisto on vielä peltoalueena, mutta sen reunoille on jo istutettu suojaavat puurivit. Toteutusta voi verrata yllä olevaan otteeseen vuoden 1934 asemakaavasta. Kuva Maanmittauslaitos.

*Vuoden 1953 ilmakuvasta ilmenee miten Rajakadun 8ylempi katu) ja Huvila-
kadun (alempi katu) varren kaikki rakennetut tontit on kauttaaltaan istutettu
puutarhakasvein. Istutukset sijoittuvat hyvin täsmällisinä riveinä. Tontin vilje-
lyala on maksimoitu ryhmittämällä talousrakennukset tontin reunaan.
Kuva Maanmittauslaitos.*

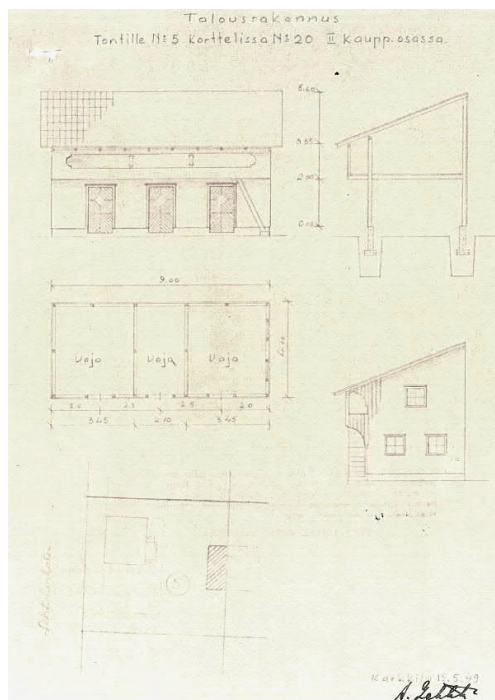

*Myös Vihdintien ja Suorakadun jo 1930-luvulla rakennetut tontit on istutettu
samalla täsmällisyydellä ja tehokkuudella. Ote vuoden 1953 ilmakuvasta
Kuva Maanmittauslaitos.*

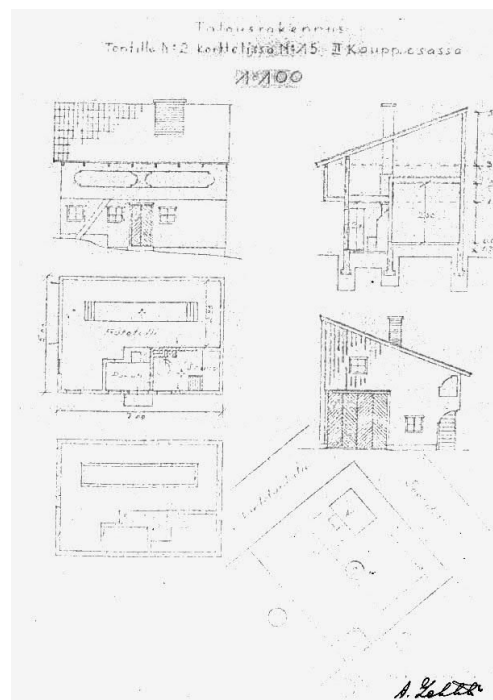
3.9 Piharakennukset

Alkuperäisen asemakaavan mukaan piharakennukset tuli sijoittaa pihan perälle, jossa ne rakennettiin kiinni naapuritonttien piharakennuksiin. Tästä syystä rakennukset tehtiin pulpettikattoisina. Näin säilyi mahdollisimman suuri osa pihasta hyötykäytössä. Vanhojen ilmakuvien ja karttojen perusteella rakennettiin piharakennuksia hyvin vaihtelevasti, eikä näitä toteutettu kaikkiin pihoihin.. Lähes kaikissa taloissa on kellarikerros, johon aputiloja saatettiin sijoittaa, jolloin voi päätellä ettei tarvetta erilliselle piharakennukselle, pihasaunalle tai juureskellarille välttämättä ollut.

Karkkilassa erityisenä jälleenrakennuskauden piharakennustyyppinä esiintyy rankarakenteinen luhtiaitta. Tätä aittatyyppiä on ainakin Kannaksen ja Massakosken sekä Polarin alueilla. Aittoja on säilynyt yksittäisillä tonteilla Suorakadun ja Rajakadun varsilla, lisäksi on Lehtolankadulla ja Torpantiellä tosiinsa kiinni rakennetut luhtiaitat. Lehtolankadun aitta on kolmiosainen ja alkujaan vajatiloiksi suunniteltu. Suorakadun aittaan sijoitettiin jo alkujaan sekä autotalli että sauna. Näihin rakennusmestari Antti Lehtelän suunnittelemiin aittoihin liittyy sekä yhteisiä piirteitä että yksilöllisiä ratkaisuja sekä tilajaossa että yksityiskohtissa. Säilyneet aitat ovat pystyrimavuorattuja ja keltaiseksi tai punaiseksi maalattuja, katteena on alkujaan ollut sementtitiili tai huopa. Päädyissä on neliömuotoisia vapaasti sijoitettuja ikkunoita, luhtiin liittyy vaihtelevia koristeellisia yksityiskohtia.

Rakennusmestari Antti Lehtelän Lehtolankadulle suunnittelema luhtiaitta. Ote pääpiirustuksista 1949.

Lehtelän Suorakadulle suunnittelemaan aittaan sijoitettiin mm sauna sekä autotalli. Ote pääpiirustuksista 1948.

Lehtolankatu 5 - Torpantie 6

Suorakatu 8

Rajakatu 12

Vieressä kuvattujen luhtiaittojen ohella on pihoissa säilynyt yksittäisiä vanhempia talousrakennuksia, joista komea esimerkki löytyy Käsityöläisenkatu 9 osoitteesta. Korkea pulpettikattoinen aitta rajaa ja suojaa pihaa ja muodostaa perinteistä tunnelmaa vahvistavan parin päärakennukselle. Myös mm Lehtolankatu 12 pihassa on säilynyt vanhempi pulpettikattoinen piharakennus, joka kauniisti rajaa pihaa päiväkodin pihan suuntaan.

Alueella on yksittäisiä 1950-luvun satula- tai pulpettikattoisia autotalleja jotka yleensä ovat koonsa puolesta niin pieniä etteivät ne enää sovellu alkuperäiseen käyttöönsä. Uusia talousrakennuksia, autotalleja tai autokatoksia on alueella varsin vähän.

Käsityöläisenkatu 9 tontin takareunalla on säilynyt vanhempi kookas pulpettikattoinen talousrakennus.

Korvenkadun varren lahjatalokortteleissa on säilynyt yksittäisiä vanhempia autotalleja.

Lehtolankatu 12 on tontin reunaan kiinni rakennettu pulpettikattoinen autotalli.

Vihdintie 11 on päärakennuksen sävyyn maalattu vanhempi satulakattoinen talousrakennus.

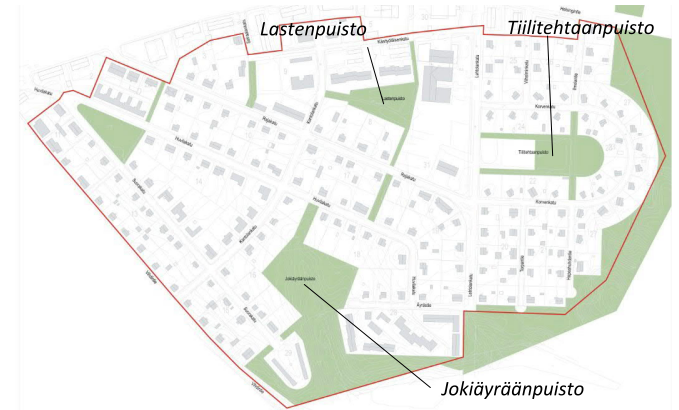

Vuoden 2020 keväällä kuvatuissa ilmakuvissa korostuu alueelle ominainen hyvin vihreä yleisilme, pihvoja rajaavat pensasaidat sekä kukkivat omenapuut.

Kuvat © Röni-kuva Oy 2020/ Karkkilan kaupunki

3.10 Puistot ja puistoraitit

Puistoilla ja puistokatujen sommitelmilla oli merkittävä rooli kauppalan alkuperäisessä asemakaavassa. Näillä korostettiin laajan pientalovaltaisen kaupunkirakenteen hierarkiaa ja kohokohtia. Alkuperäisiä puistosuunnitelmia ei ole löytynyt ja tieto alueiden istutuksista on siten jäänyt ilmakuvanalyyysien varaan. Sen perusteella voi todeta että Kannaksen ja Massakosken alueiden puistot alkuun säilytettiin viljely- ja niittyalueina ja muutettiin vasta hiljalleen puistokäyttöön. Tiilitehtaanpuistoon rakennettiin 1950-luvulla leikkialue ja urheilukenttä, jonka reunaan istutettiin puurivit. Suorakadun päätyyn kaavoitettu puistoalue muutettiin 1960-luvun kaavamuutoksella tonttialueeksi. Vuoden 1986 kaavamuutoksella muodostui nykyinen Lastenpuisto, johon on toteutettu leikkiapuisto. Lisäksi on alueen länsiosassa koivuja kasvava kolmionmuotoinen puistoalue, ja Karjaanjoelta alueen keskiosaan yltävä tunnemaltaan erityinen Äyräspuisto. Rakennettujen puisto- ja leikkialueiden ohella on alueen halki kulkevilla puisto- ja kevyen liikenteen raiteilla sekä ympäröivillä puistoalueilla tärkeä merkitys sekä kaupunkikuvan ja identiteetin, että virkistys- ja liikkumisen kannalta. Alueen eteläpuolella virtaa maisemallisesti komea ja virkistysalueena elämyksellinen Karjaanjoki jyrkkine rantatöyräineen. Joelle on useita kulkureittejä sekä alueen sisältä, sisäisiä puistoalueita pitkin, että reunoilta.

Tiilitehtaan puistossa on erityinen puoliympyrän muotoinen leikkiapuisto ja urheilukenttä. Näiden välistä kulkee puukujanteen reunustama puistoraitti.

Huvilakadun ja Suorakadun välisessä puistossa kasvaa koivuja.

Rajakadulta Huvilakadulle johtava puistoraitti.

Tiilitehtaanpuistossa on edelleen pelikenttä. Alueen länsireunaan on asemakaavassa merkitty Y-tontti.

Lastenpuistoon johtava pensaiden reunustama puistotie.

Karjaanjoen rannoilla on erämaaluonnon tunnelmaa.

Pientalotonttien välissä on hyvin vihreä laaksomainen Jokiäyräänpuisto.

Huvilakadun, Suorakadun ja Äyrästien asutuksen välissä on maisemallisesti komea ja elämyksellinen Jokiäyräänpuisto joka etelässä jatkuu Karjaanjoelle.

Huvilakadun reunassa, Jokiäyräänpuistossa säilynyt vanha muuntaja on maisemassa tunnusomainen.

Talvinen näkymä Jokiäyräänpuistosta. Puiston halki laskee purouoma Karjaanjoelle.

Huvilakadun ja Suorakadun välissä on koivuja kasvava puistoalue.

3.11 Rakennuskannan kehitys 1950-luvulta tähän päivään

